
DE ZENDING IN DE HEILIGE SCHRIFT.

DOOR DR. H. BAVINCK.

Tegenover het in de Christenlanden steeds toenemend ongeloof en bijgeloof is het een verblijdend verschijnsel, dat de gemeente hoe langer hoe meer van hare roeping zich bewust wordt, de zending met kracht ter hand neemt en voor haar arbeid steeds warmer belangstelling en grooter offervaardigheid toont. In diezelfde mate echter ontwaakt er ook behoefte aan eene leer van de zending, welke de beginselen van dezen arbeid uiteenzet, een leidraad bij het handelen biedt en de richting aanwijst, waarin de vele moeilijke problemen, die zich hier voordoen, tot oplossing kunnen worden gebracht. In de laatste jaren is hier dan ook veel studie aan besteed; zelfs werd er van Protestantsche en Roomsche zijde reeds aan sommige hogescholen een leerstoel voor deze wetenschap opgericht. Over haar naam en gebied bestaat nog groot verschil, doch in ieder geval sluit zij de beide vakken van de geschiedenis en de leer of theorie der zending in. De laatste kan met de eerste haar winste doen, want wie het heden wil verstaan, moet zich op de hoogte stellen van het verleden. Maar de beginselen, die ten allen tijde voor de zending gelden moeten, zijn toch aan de H. Schrift te ontleenen. Daarom ga aan de schetsen der zending onder de Heidenen van alle eeuwen en in allerlei landen een kort overzicht van de zending in de H. Schrift vooraf.

De Zendingsgedachte is bij het Christendom niet van buitenaf ingedrongen, noch door eene vreemde macht opgelegd, maar zij ligt erin besloten van den aanvang af en komt er dus te harer tijd organisch uit voort. Men kan zelfs tot de openbaring in de dagen des Ouden Testaments teruggegaan en ze daar reeds langzamerhand tot ontwikkeling zien komen. Principiël is ze reeds begrepen in de eerste belofte, welke na den val aan het oudste menschenpaar

geschonken werd. Want als God daar vijandschap stelt tusschen het zaad der vrouw en het zaad der slang, duidt Hij het menschelijk geslacht gansch algemeen als zaad der vrouw aan en maakt van een bijzonder volk of ras met geen woord gewag. Trouwens het verbond der genade was in dien eersten tijd ook universeel; het werd opgericht met Adam en Eva en in hen met de kinderen, die uit hen geboren zouden worden; eerst door den schrikkelijken broedermoord van Kaïn en den vloek, die deswege over hem uitgesproken werd, kwam er scheiding en scheuring; van nu aan ging de menschheid in eene heilige en eene onheilige linie uiteen. Deze splitsing werd ook voor het geslacht van Seth een gevaar; want van de kinderen van Kaïn, die zich toelagden op de cultuur, ging eene voortdurende verzoeking op hen uit, eene verzoeking, die hen van hunne geestelijke voorrechten berooven en in eene algemeene vermenging oplossen wilde, en die ten slotte ook maar al te zeer gelukte. Dientengevolge werd het oordeel van den zondvloed, en later om dezelfde redenen de spraakverwarring bij Babel noodzakelijk. Indien de belofte gehandhaafd en bevestigd zou worden, moest zij om der zonde wil een particulier karakter aannemen en in de strenge afzondering van een gezin, een geslacht en een volk zich een weg tot hare vervulling banen. Kerk en wereld konden niet samengaan; zij moesten elk haar eigen richting volgen.

Alzoo geschiedde bij Abraham, die zijn land en maagschap verlaten en naar een ander land moest trekken, dat de Heere hem wijzen zou. Maar in die beperking van het genadeverbond werd de universaliteit van de heilsbelofte gehandhaafd. Abraham en heel het volk, dat uit hem voortsproot, werd niet verkoren ten koste, maar ten bate der menschheid. De stamvader van Israel zou immers niet alleen tot een groot volk worden en een grooten naam ontvangen, maar in hem zouden alle geslachten des aardrijks gezegend worden, Gen. 12 : 3. Ja, Abraham ontving deze belofte niet eerst *na* zijne besnijdenis, maar lang daarvoor, toen hij nog in de voorhuid was; en het teeken der besnijdenis kwam er slechts bij als een zegel van de gerechtigheid, welke hij tevoren reeds door het geloof bezat, Rom. 4 : 11. Aan deze tijdsorde hechtte de Apostel Paulus daarom zoo groote waarde, wijl eruit volgt, dat het Evangelie aan de wet, de belofte aan het gebod, het geloof aan de werken voorafging, want, zooals wet en werk, zoo behooren belofte en geloof bij elkaar. De genade-ordening is dus niet van de wets-ordening afhankelijk,

zij rust niet in het vleesch en in de werken des vleesch, en heeft haar grondslag niet in de besnijdenis en wetsonderhouding, maar zij komt enkel en alleen uit Gods vrije verkiezing voort, Deut. 7 : 6—8. Dit wordt ook nog daardoor bevestigd, dat de wet niet alleen voor zonden door dwaling een weg tot vergeving opende in de zond- en schuldoffers, maar ook na afval en bondsbreuk herstel in Gods gunst door zijne genade mogelijk achtte, Ex. 20 : 6, 34 : 7, Num. 14 : 18. Treffend kwam dit uit na Israëls kalverdienst in de woestijn, Ex. 32 : 7v, bij het ongeloof, waaraan het volk zich overgaf na de terugkomst der verspieters, Num 14 : 20, bij den schrikkelijken val in het Sittimdal, Num. 24 : 17 enz. Als Israel na afval terugkeert met schuldbelijdenis, neemt de Heere het weer in genade aan en hernieuwt zijn verbond; Hij kon Israel niet verwerpen, om zijns naams wil, Dt. 32 : 26—43. De genadeordening is dus ook door de later ingekomen wet niet opgeheven of vernietigd; integendeel, de wet kwam na de belofte en onderstelt de belofte, Gal. 3 : 17, want boven al hare geboden stond geschreven: Ik ben de Heere uw God, die u uit Egypteland, uit het diensthuis, uitgeleid heb, Ex. 20 : 2. Hij was Israels Gods van de dagen der vaderen af en daarom gaf Hij het zijne wet, zooals Hij ook reeds tot Abraham had gezegd: Ik ben God de Almachtige, wandel voor mijn aangezicht en wees oprecht, Gen. 17 : 1. De wet kwam er dus maar om eene bijkomstige, ondergeschikte reden bij, om der overtredingen wil, om de onmondige kinderen Israels in bewaring te stellen, en hun een tuchtmeester tot Christus te zijn, Gal. 3 : 19, 23, 24. Zij diende als een middel in Gods hand, om de belofte te bevestigen en naar hare vervulling heen te leiden.

Opmerkelijk is het dan ook, dat de Mozaïsche wet, die toch een middelmuur des afscheidsels tusschen Israel en de volken vormde, Ef. 2 : 14, zulk eene groote ruimte liet voor hen, die in het verbond Gods wenschten te worden opgenomen. Reeds dit verdient de aandacht, dat Israels volk, hetwelk zelf een vreemdeling eerst in Kanaan en later in Egypte was geweest, Gen 12 : 10, 15 : 13 enz., herhaaldelijk door den Heere vermaand werd, om den vreemdeling geen overlast aan te doen, noch hem te onderdrukken, Ex. 22 : 21, maar hem liefthebben als zichzelf, Lev. 19 : 34. Deze vreemdelingen mochten wel is waar geen afgoderij bedrijven, Lev. 20 : 2, den naam des Heeren niet lasteren, Lev. 24 : 16, geen bloed eten, Lev. 17 : 12, geen gezuurd brood nuttigen in de dagen van het

paaschfeest, Ex. 12 : 19, geen werk doen op den sabbatdag, Ex. 20 : 10 enz., maar overigens genoten zij eene groote mate van vrijheid en hadden geene verdrukking of vervolging te lijden. Van nog grooter beteekenis is het, dat van de dagen der aartsvaders af, Gen. 17 : 27, 34 : 15, vele leden van andere volken in Israel werden ingelijfd en deel kregen aan zijne geestelijke en stoffelijke voorrechten, Ex. 12 : 38, 44, 48 enz.; zelfs zijn de geschiedenissen van *Thamar*, Gen. 38, *Ruth* 4 : 12, Matth. 1 : 3, *Rahab*, Joz. 6 : 25, Matth. 1 : 5, en *Ruth*, Matth. 4 : 17, 22, in de Schrift opgenomen, om te bewijzen, dat de God Israels ook Heidensche vrouwen zegenen en heiligen, en haar zelfs onder de voorouders van Christus eene plaats geven kon.

In deze zelfde richting bewogen zich de profeten, en te meer, naarmate in later tijd het volk zich op zijne verkiezing en voorrechten verheffen ging en daardoor voor alle gevaar beveiligd dacht te wezen. In het bezit van des Heeren tempel, meenden zij, dat hun geen kwaad kon overkomen, Jer. 5 : 12, 7 : 4, Jes. 28 : 15, en zij werden in dien waan door de valsche profeten gesterkt, Micha 3 : 5, Jer. 14 : 13, 14, 23 : 16, 27 : 15, 29 : 8, 9, 21. Toen werd dus reeds dat enghartige Jodendom geboren, dat, aan de Mozaïsche wet eene eeuwige beteekenis toeschrijvende, de hope koesterde, eens als zoodanig over alle volken te zullen heerschen, en dat daarom, in zijne afzondering binnen de omheining der wet, zich stelde tegenover en verheven achtte boven alle volken der aarde. Maar de profeten traden tegen die zelfverheffing op, en verkondigden op grond van de openbaring, die God hun schonk, dat de Heere zijn volk bezoeken en strengelijk straffen zou, juist omdat het zijn volk is, Am. 3 : 2, Hos. 3 : 4, dat Hij geen lust had aan hunne offeranden, Am. 5 : 21—25, Hos. 6 : 4, Micha 6 : 6 v., Jes. 1 : 11 v., 29 : 13, 43 : 23 v., 66 : 3, Jez. 6 : 20, 7 : 4, 21, 22, dat Hij evengoed de Filistijnen uit Caphtor en de Syriërs uit Kir had opgevoerd als Israël uit Egypte, Am. 9 : 7, en dat Hij in de toekomst ook de Heidenen in zijn heil zou doen deelen. Toch al is het, dat Hij zijn volk kastijden zal, Hij kastijdt het met mate, Jes. 27 : 7 v., Jer. 30 : 11; zijn toorn is voorbijgaande, en zijne goeder-tierenheid is eeuwig, Jes. 54 : 7, 8, Jez. 3 : 12. Hij heeft zijn volk lief met eene eeuwige liefde, en zal er zich daarom ook weder over ontfermen, Mich. 7 : 19, Jer. 31 : 3, 20. Hij kan zijn volk niet verderven, al schudt Hij het ook als in eene zeef, Am. 9 : 8, 9.

Want Hij is de trouwe en waarachtige God, die zijn verbond niet verbreken, Jes. 54 : 10, Ez. 16 : 60, zijn woord niet verijdelen, Jes. 40 : 8, zijn Sion niet vergeten kan, Jes. 49 : 14 v. In het laatste der dagen zal Hij met het overblijfsel des volks, Jes. 4 : 3, 6 : 13, 10 : 20, Zeph. 3 : 21, een nieuw verbond oprichten, waarbij Hij om zijns naams wil, de zonden vergeven, zijn Geest uitstorten en een nieuw hart schenken zal, Mich. 5 : 11—14, Joël 2 : 28, Jes. 43 : 25, 44 : 21—23, Jer. 24 : 7, 31 : 31—34, Ez. 11 : 19, 36 : 25—28, 37 : 14, Zach. 13 : 2 enz.

In dat verbond zullen ook de Heidenen worden opgenomen, want de Messias, dien de Heere zenden zal, zal niet alleen zijn tot een verbond des volks, maar ook tot een licht der Heidenen, om de blinde oogen te openen en de gebondenen uit te voeren uit de gevangenis, Jes. 42 : 6, 7, 49 : 6, en zijne heerschappij zal zich uitbreiden tot aan de einden der aarde, Mich. 5 : 3, Dan. 7 : 14, Ps. 2, 72 enz. Als Israël hersteld en Jeruzalem des Heeren troon zal zijn, zullen alle Heidenen aldaar om den naam des Heeren vergaderd worden, zich in den Heere zegenen en in Hem zich beroemen, Jes. 3 : 17, 4 : 2, 16 : 19—21, 33 : 9. Aan het einde zullen alle volken erkennen, dat de Heere God is, Ez. 37 : 28, 38 : 23, en in grooten getale henen gaan tot den berg des Heeren, tot het huis van den God Jakobs, Jes. 2 : 2—4, Mich. 4 : 3, Zach. 8 : 23. Daar zal de Heere voor alle volken een vetten maaltijd aanrichten, Jes. 25 : 6, zijn huis zal een bedehuis genaamd worden voor alle volkeren, Jes. 56 : 7, op Sion zal voor hen allen ontkoming zijn, want wie den naam des Heeren zal aanroepen, zal zalig worden, Joël 2 : 32; van den opgang der zon tot aan haar ondergang zal de naam des Heeren heerlijk worden onder de Heidenen, Mal. 1 : 11, alle knie zal voor Hem gebogen worden, en alle tong zal Hem zweren, Jes. 45 : 23.

Deze profetie ging ten deele reeds in de dagen des Ouden Testaments in vervulling. De naam van Israëls God drong ook toen menigmaal tot de Heidenen door en werkte er erkenning en vreeze, Ex. 14 : 25, 23 : 7; Num. 22 : 6, Joz. 2 : 10, 4 : 24, 5 : 1, 2 Kon. 5 : 15 enz. Maar vooral is opmerkelijk, dat de Heere zelf den profeet Jona opdraagt, om naar de groote stad Nineve te gaan en tegen haar te prediken, en dat Hij, toen zij op Jona's prediking zich bekeerden van hun boozen weg, berouw had over het kwaad, dat Hij gesproken had hun te zullen doen; zoude Ik die

groote stad Nineve niet verschoonen, waarin veel meer dan honderd-twintig duizend menschen zijn, die geen onderscheid weten tusschen hunne rechter- en hunne linkerhand, daartoe veel vee? In deze vraag, waarmede het boek Jona eindigt, spreekt zich op teedere wijze Gods barmhartigheid jegens de Heidenen uit.

Dat voorbeeld van Jona stond echter vrijwel op zichzelf; eerst na de ballingschap kreeg het Joodsche volk de gelegenheid, om missioneerend onder de Heidenen op te treden. In het jaar 722 toch viel Samaria in de handen der Assyriërs, die de inwoners des lands voor een groot deel transporteerden naar Mesopotamië en Medië. Anderhalve eeuw later, in 586, werd Jeruzalem ingenomen, de tempel verbrand, en het aanzienlijke deel des volks naar Babel gevoerd. Aan het einde der ballingschap keerden wel velen terug, maar een veel grooter deel bleef achter en zette te midden van de volken in het Oosten het Joodsche leven voort. In dienzelfden tijd trokken ook reeds vele Joden naar Egypte; uit de profetieën van Jeremia weten wij, dat de vrees voor den koning van Babel de overgeblevenen in Juda bewoog, om tegen den raad van den profeet in grooten getale naar Egypte te vluchten, en aldaar in Migdal, Tachpanhes, Noph, Pathros vrede en veiligheid te zoeken, Jer. 42, 43; en de Arameesche papyri, die in de laatste jaren op het eiland Elephantine in den Nijl tegenover Assuan (Syene) gevonden zijn en grootendeels dagteekenen uit de jaren 471—411 v. Chr., hebben aan het licht gebracht, dat daar reeds in de zesde eeuw eene militaire Joodsche kolonie bestond, welke in den tempel van Jaho haar geestelijk middelpunt had. Later nam het getal Joden in Egypte zoozeer toe, dat zij in Alexandrië eene eigene wijk vormden en vanwege hunne helleniseering behoefte kregen aan eene Grieksche vertaling van het Oude Testament, waarmede onder Ptolemaeus Philadelphus 284—247 een aanvang werd gemaakt. En zoo verbreidden zich de Joden ook langs de Noordkust van Afrika en door geheel Klein-Azië, naar Macedonië, Griekenland en de eilanden der Middellandsche zee, naar Italië, Spanje en Gallië. Omstreeks 140 v. Chr. kon reeds gezegd worden, dat ieder land en iedere zee vol van Joden was; ten tijde van Augustus werd het aantal Joden op zeven procent van de bevolking van het Romeinsche rijk geschat; en op de groote feesten kwamen Joden en Jodengenooten uit alle landen in Jeruzalem samen, Hand. 2 : 9—11.

Van deze Joden ging er een sterke invloed uit op de bevolking,

in wier midden zij leefden. Over het algemeen stonden zij niet hoog aangeschreven; ze werden door de beschaafden en door het volk gelijkelijk veracht, van dwaze bijgeloovigheden en gruwelijke praktijken beschuldigd, op de ergerlijkste wijze bespot en belasterd. En toch was er in hun leer en leven veel, dat de ernstig gezinden aantrok en een diepen indruk op hen maakte. Want terwijl alle volken overgegeven waren aan superstitie en magie, stonden de Joden daar alleen met de belijdenis van den éénen God, die de Schepper was van hemel en aarde, die door geen beeld voorgesteld of gediend mocht worden, en wiens vereering in de synagogen uitsluitend bestond in het lezen van zijn woord, in gebed, gezang en zegening. En voorts had die God zich in de voorledene tijden in eene doorlopende historie van wondere daden en verhevene woorden geopenbaard, met zijn volk Israel een verbond gesloten en er eene wet aan gegeven, welke uitmuntte door haar geestelijk en zedelijk gehalte. Daarbij had Hij zich niet alleen doen kennen als een heilig en rechtvaardig, maar ook als een genadig en barmhartig God, die groot was van goedertierenheid, de zonden vergaf aan een iegelijk, die zich bekeerde en in zijne wegen ging wandelen, en die ten slotte de gansche geschiedenis van wereld en menscheid heenleidde naar een einddoel, dat in den triump van zijn rijk en de saamvergadering van alle volken onder den koning uit Israel bestond.

Eene gansch andere beschouwing over natuur en geschiedenis werd hier geboden, dan die bij de polytheïstische godsdiensten en de philosophische stelsels te vinden was, eene beschouwing, die eenheid aan het denken gaf en voldoening schonk aan de behoeften des gemoeds. En de Joden waren zich van deze groote voorrechten bewust; zij zonderden zich van de Heidenen af en verhieven zich hoog boven hen; zij beschouwden zichzelf als leidslieden, Rom. 2 : 19, 20, en voelden eene roeping tegenover de volken, die van het hun geschonken licht verstoken waren. Zij werkten op de Heidenen in niet alleen door hun stillen invloed in omgang en verkeer, maar zij dreven ook stelselmatige propaganda. Tal van geschriften kwamen uit hunne kringen voort, die eene apologetische strekking hadden en de Heidenen op de hoogte trachtten te brengen van Israels instellingen en wetten. Zij zonden zendelingen en leeraars uit, die de eigen volksgenooten moesten aansporen tot standvastigheid in het geloof der vaderen, en die ook onder de Heidensche bevolking hadden te arbeiden en zoovele proselieten moesten maken, als maar

mogelijk was. Matth. 23 : 15. Velen van die Jodengenooten gingen later tot het Christendom over, Hd. 2 : 9v. 10 : 2, 14 : 43, 17 : 4 enz., en in het algemeen baande de Joodsche diaspora den weg voor de Christelijke Missie.

Alsnu overgaande tot het Nieuwe Testament, zien wij ons aanvankelijk eenigszins teleurgesteld bij de waarneming, dat Jezus persoonlijk aan geen eigenlijke zending gedaan heeft. Evenals zijn voorlooper Johannes de Dooper, richtte Hij zich met zijne prediking alleen tot het volk Israels, en beperkte zijne werkzaamheid binnen de grenzen van Palestina. De ontmoeting met de Syro-Phenicische vrouw en de genezing harer dochter is eene uitzondering, die zeer sterk den regel bevestigt, want bij die gelegenheid verklaarde Jezus uitdrukkelijk, dat Hij niet gezonden was dan tot de verlorene schapen van het huis Israels, en dat Hij het brood der kinderen niet nemen en aan de hondekens voorwerpen mocht, Matth. 15 : 21—20. En evenzoo handelde Hij met zijne apostelen; toen Hij ze uitzond en hen later door de zeventigen liet volgen, gaf Hij hun de opdracht, om niet te gaan op den weg der Heidenen noch integaan in eenige stad der Samaritanen, maar veelmeer henen te gaan tot de verlorene schapen van het huis Israels, Matth. 10 : 6, Luk. 10 : 2.

Hierop alleen lettende, zou men kunnen meenen, dat Jezus om geene zending zich bekommerd heeft. Maar men zou, zoo oordeelende, toch tal van andere getuigenissen over het hoofd zien. Want ten eerste verdient het al de aandacht, dat Jezus evenals Johannes de Dooper den ingang in het koninkrijk der hemelen van geene Abrahamitische afstamming of Farizeesche wetsgerechtigheid afhankelijk maakte, maar enkel en alleen bond aan de zedelijke voorwaarden van geloof en bekeering, Matth. 4 : 17; de gerechtigheid, die Hij vermaande te zoeken, was de gerechtigheid Gods, en eene andere en betere, dan die door de schriftgeleerden werd geëischt, Matth. 5 : 20, 6 : 33. En ten andere zeide Hij, dat, ofschoon de zaligheid uit de Joden is, de ure zou komen, waarin men niet meer in Jeruzalem alleen zal aanbidden, maar waarin de ware aanbidders den Vader zullen aanbidden in geest en waarheid, Joh. 4 : 21—23. Hij heeft immers nog vele andere schapen, die van dezen stal niet zijn, en die Hij ook toebrengen moet, Joh. 10 : 16; in plaats van de kinderen des koninkrijks, die uitgeworpen zullen worden, zullen velen komen van Oosten en Westen en met Abraham, Izaak en Jakob

aanzitten in het koninkrijk der hemelen, Matth. 8 : 11, 12. Daarom is de akker voor het zaad des koninkrijks dan ook de wereld, Matth. 13 : 38, ontwikkelt zich dit koninkrijk als een mostaardzaad, en als een zuurdeeg, Matth. 13 : 31, 33, komt Hij niet weder voordat het Evangelie gepredikt zal zijn in de geheele wereld tot een getuigenis allen volken, Matth. 24 : 14, en zal Hij eenmaal over alle volken oordeelen, Matth. 25 : 31.

Bij eene merkwaardige gelegenheid gaf Jezus ook de reden aan, waarom Hij zelf persoonlijk niet aan zending onder de Heidenen kon doen. Op het laatste Paaschfeest, dat Jezus bijwoonde, gaven eenige Grieksche proselieten, die gewoon waren bij gelegenheid van de groote feesten naar Jeruzalem te gaan, de begeerte te kennen, dat zij Jezus mochten zien. Zij hadden gehoord, dat Hij de Messias was en zooeven als zoodanig door de schare gehuldigd was. En nu wilden zij Hem gaarne ontmoeten en met Hem kennis maken, om zich te overtuigen, dat Hij waarlijk de Messias was. Er staat niet uitdrukkelijk opgeteekend, dat Jezus dit verzoek ingewilligd of afgeslagen heeft, maar Hij verheugde er zich over, zag er den aanvang zijner verheerlijking in en verklaarde daarbij, op wat wijze en in welken weg Hij alleen voor de Heidenen de Christus, de Zaligmaker kan zijn. Indien het tarwegraan in de aarde niet valt en sterft, zoo blijft het alleen; maar indien het sterft, zoo brengt het veel vrucht voort, Joh. 12 : 20—24; alleen door zijn dood heen kan Hij het licht der wereld worden en der wereld het leven geven, Joh. 8 : 12, 6 : 51; de gestorvene en verheerlijkte Christus moet de inhoud der zendingsprediking zijn. Daarom behoort het zendingsbevel ook tot „het Evangelie der veertig dagen;” het is het bevel van den gekruisigden en opgestanen Christus, die de zonden verzoend en de gerechtigheid aangebracht heeft, die alle macht heeft ontvangen in hemel en op aarde en die met de zijnen wezen zal tot aan de voleinding der eeuwen, Matth. 28 : 18—20. In die merkwaardige veertig dagen tusschen zijne opstanding en hemelvaart vaardigde Hij niet alleen dit zendingsbevel uit, maar voltooide Hij ook het onderwijs, dat Hij hun verstrekt had, door den naam Gods hen duidelijk te doen kennen als dien van Vader, Zoon en Heilige Geest, en door hen in te lichten aangaande het wezen van den doop, Mt. 28 : 19; Hij gaf hun eene Goddelijke volmacht voor hunne zending, want Hij zond hen, gelijkerwijs de Vader Hem gezonden had, Joh. 20 : 21, en Hij bekwaamde hen tot hunne taak

door eene bijzondere gave des Heiligen Geestes, Joh. 20 : 22.

Aan deze opdracht werd door de apostelen voldaan. Reeds de eerste prediking, welke door Petrus op den Pinksterdag gehouden werd, kan eene zendingsprediking worden genoemd, want zij strekte, om Joden en Jodengenooten te bewegen tot het geloof in Jezus den Nazarener, die zich onder hen betoond had door krachten, wonderen en teekenen, maar die, door den bepaalden raad en voorkennis Gods overgegeven zijnde, door de handen der onrechtvaardigen aan het kruis was gehecht en gedood, daarna echter door God opgewekt, tot een Heere en Christus verhoogd was, opdat in zijn naam gepredikt zou worden bekeering en vergeving der zonden. Toen de gemeente op dien gezegenden dag in Jeruzalem gesticht was en in de volgende weken en maanden zich in buitengewoon sterke mate uitbreidde, Hand. 2 : 47, 5 : 14, 6 : 7, hebben de apostelen haar niet aanstonds verlaten, om in andere plaatsen het Evangelie te verkondigen, maar zij zijn in haar midden werkzaam gebleven en hebben haar door onderlinge samenkomsten, door bediening van woord en sacrament, door het instellen van ambten en door persoonlijk huisbezoek, Hd. 2 : 42, 46, 5 : 42, 6 : 6, bevestigd en georganiseerd.

Eerst toen na den dood van Stephanus eene vervolging tegen de gemeente uitbrak en velen van hare leden verstrooid werden, gingen dezen het land door en begonnen in andere plaatsen, inzonderheid ook in Samaria, het Evangelie te verkondigen, Hand. 8 : 4. De apostelen Petrus en Johannes, die van Jeruzalem afgezonden werden om deze nieuwe gemeenten te bezoeken en ze nader te onderwijzen en in te richten, hechtten hieraan niet alleen hunne goedkeuring, maar verkondigden op hunne terugreis ook zelf het Evangelie in vele vlekken der Samaritanen, Hand. 8 : 25. Tengevolge van dezen zendingsarbeid werden de gemeenten door geheel Judea en Galilea en Samaria sterk vermenigvuldigd, zoodat eene tweede visitatiereis van den apostel Petrus noodzakelijk werd, Hand. 9 : 31, 32. Bij die gelegenheid kwam hij ook te Lydda, te Joppe en te Cesarea, verkondigde in deze laatstgenoemde stad het Evangelie ook aan Cornelius, den hoofdman van het Italiaansche garnizoen, die wel veel belang stelde in den godsdienst der Joden Hand. 10 : 2, maar toch nog een Heiden was, 10 : 28, 34 v., en nam hem door den doop in de gemeente op, 10 : 47, 48; de gave

des Heiligen Geestes bleek immers kennelijk ook aan de Heidenen geschonken te zijn en Petrus mocht den doop niet weigeren aan hen, op wie God zelf zijnen Geest uitgestort had. Daarmede was de zending onder de Heidenen ook practisch gerechtvaardigd, en toen de apostel naar Jeruzalem terugkeerde, verdedigde hij zich daarmede tegenover hen, die uit de besnijdenis waren. Wel keurden dezen het niet af, dat Petrus aan een Heiden het Evangelie gepredikt en na belijdenis den doop had bediend, maar zij hadden bedenking tegen de wijze, waarop de apostel dit gedaan had; hij was toch zonder eenig bezwaar te maken of eenige voorwaarde te stellen tot het onreine huis van den Heiden Cornelius ingegaan en had met hem gegeten, Hand. 11 : 2, 12, verg. Gal. 2 : 12. Hier stelde de apostel tegenover, dat de Heere blijkbaar aan deze handelwijze zijne goedkeuring had gehecht, door na de prediking de gave des Heiligen Geestes ook op de Heidenen uit te storten, zoodat hij hen, met groote vrijmoedigheid, zonder besnijdenis en alleen door den doop, in de gemeente opgenomen had. En daarmede waren de geloovigen uit de besnijdenis in Jeruzalem tevreden; zij verheerlijkten God en verheugden zich, dat God ook den Heidenen de bekeering ten leven gegeven had, Hand. 11 : 18.

Van nu aan ging de zending onder de Heidenen krachtig voorwaarts. Onder degenen, die vanwege de vervolging uit Jeruzalem verstrooid waren, bevonden zich ook eenige mannen uit Cyprus en Cyrene, Hellenistische Joden dus, die het vrije standpunt van Stephanus innamen, en die, te Antiochië in Syrië komende, hoegenaamd geen bezwaar koesterden, om, evenals Philippus dat ook reeds aan den kamerling, Hand. 8 : 26, en Petrus aan Cornelius gedaan had, aan de Grieken aldaar, dat is aan Heidenen zonder meer het Evangelie te verkondigen, Hand. 11 : 20. Hunne prediking werd rijk gezegend; de gemeente te Jeruzalem hoorde ervan en zond er Barnabas heen, een voortreffelijk man, vol des Heiligen Geestes en des geloofs, om de broederen in Antiochië te begroeten en van haar belangstelling te doen blijken. En deze Barnabas wist te bewerken, dat Paulus uit Tarsus bij hem kwam en een jaar lang met hem samenwerkte aan den opbouw en de uitbreiding van de gemeente te Antiochië. Deze gemeente is de eerste gemeente van geloovigen uit de Heidenen geweest; zij breidde zich zoover uit en kreeg allengs in de stad zulk eene beteekenis, dat de Heidenen ermede rekenen moesten, haar leerden kennen als eene zelfstandige, van

de Joden onderscheidene gemeenschap, en aan de geloovigen voor het eerst den naam van Christenen gaven, Hand. 11 : 26.

Van deze gemeente ging ook voor het eerst de eigenlijke zending onder de Heidenen uit. Er waren n.l. in die gemeente vele mannen met bijzondere gaven en krachten, profeten en leeraars, die in Hand. 13 : 1 ook met name worden genoemd ; en toen de gemeente eens samengekomen was en den Heere Christus diende en vastte, sprak de Heilige Geest door een van de genoemde profeten, dat zij, n.l. de leden der gemeente, Barnabas en Saulus zouden afzonderen tot het werk, waartoe Hij hen geroepen had. De gemeente voldeed aan dezen last van haar Heer, en zond deze beide mannen uit, nadat zij in een latere, bijzondere samenkomst met hen gebeden en gevast en door hare opzieners hun de handen opgelegd had. Zoo werd de moedergemeente uit de Heidenen de eerste zendingsgemeente, en werden Barnabas en Paulus de eerste zendelingen der Christelijke kerk, apostelen in den ruimeren zin van dat woord, Hand. 14 : 14, Rom. 16 : 7.

Bij den zendingsarbeid, dien de gemeente thans ter hand nam, deden zich verschillende moeilijkheden voor, waarvan althans enkele eene korte vermelding verdienen. In de eerste plaats kwam terstond het ernstig vraagstuk aan de orde, welke houding de Christenen uit de Joden en de Christenen uit de Heidenen tegenover de wet van Mozes en dus ook tegenover elkander hadden aan te nemen. Toen Petrus zijne ervaringen in Cesarea had medegedeeld, lieten diegenen, die uit de besnijdenis waren, zich daarmee tevreden stellen, Hand. 11 : 1—18, en de gemeente te Jeruzalem verheugde zich aanvankelijk ook over de zustergemeente, welke in Antiochië was ontstaan, Hand. 11 : 22 en 27. Maar onder de Christenen uit de Joden vormde zich toch spoedig eene partij, die zich in deze vriendschappelijke houding niet vinden kon. De vermeerdering en uitbreiding der gemeenten uit de Heidenen door den arbeid van Paulus en Barnabas, en de overgang der Heidenen tot het Christendom, zonder dat zij verplicht werden tot het onderhouden der Mozaïsche wet, was hun een doorn in het vleesch. Zij konden van hunne nationale bevoorrechtiging geen afstand doen, en traden daarom, het eerst te Antiochië, met den eisch op, dat de Christenen uit de Heidenen zich moesten laten besnijden en de wet van Mozes moesten onderhouden, wijl zij anders niet zalig konden worden,

Hand. 15 : 1, 5, Gal. 5 : 2, 6 : 13. Dit verschil greep zoo diep in, dat eene samenkomst te Jeruzalem onder leiding der apostelen noodzakelijk werd. Door samenspreking werd een resultaat verkregen, dat in velerlei opzicht merkwaardig is. De eisch der Judaïsten, of gelijk zij in Hand. 15 : 5 omschreven worden, der geloovigen uit de secte der Farizeën, werd beslist en eenparig afgewezen, Hand. 15 : 10, 19, 24. Wel is waar hebben dezen zich daaraan niet gestoord, zijn voortgegaan in hunne sectarische richting en hebben Paulus voortdurend in schier alle gemeenten, in Galatie, Corinthe, Rome enz. achtervolgd en tegengewerkt, doch zij konden zich niet beroepen op het gezag der apostelen; zij stempelden zichzelf tot valsche apostelen, ingeslopen broederen, kwade arbeiders, die de waarheid en de vrijheid des Evangelies aanrandden, Gal. 2 : 4, 2 Cor. 11 : 13 v. Phil. 3 : 2 enz. Voorts werd, bij wijze van compromis, aan de Christenen uit de Heidenen slechts een lichte last opgelegd, bestaande in onthouding van enkele dingen, welke in de Joodsche kringen grooten aanstoot gaven, Hand. 15 : 29, en werd ten aanzien van de houding, die de Christenen uit de Joden tegenover de wet hadden aan te nemen, niets bepaald. Het is niet onwaarschijnlijk, dat dezen althans voor een deel nog op Joodsche wijze bleven leven, Hand. 16 : 3, 18 : 21, 21 : 20, 24. De eenheid des geloofs, die alle gemeenten verbond, belette dus niet, om met de verschillende herkomst en opvoeding der Christenen rekening te houden en in ondergeschikte, schoon volstrekt niet onbelangrijke punten, de verscheidenheid en vrijheid te eerbiedigen.

Bij diezelfde gelegenheid had er nog eene andere overeenkomst plaats, die voor de zending geene mindere beteekenis heeft. De Judaïsten eischten niet alleen van alle Christenen onderhouding der Mozaïsche wet, maar zij vielen den apostel Paulus ook persoonlijk aan. Zij zeiden n.l., dat hij niet zelf rechtstreeks door Christus tot apostel geroepen was, maar dat hij het Evangelie van de apostelen in Jeruzalem ontvangen en het bovendien vervalscht en bedorven had, Gal. 1—2. Vandaar dat Paulus, als afgevaardigde van de gemeente te Antiochie naar het convent te Jeruzalem gaande, aan de gansche gemeente aldaar het Evangelie voorstelde, hetwelk hij predikte onder de Heidenen, en dit in het bijzonder, in eene private bijeenkomst, ook deed aan degenen, die in achting waren, dat is aan de apostelen Petrus en Johannes benevens aan Jakobus, den broeder des Heeren, Gal. 2 : 2. Deze broederlijke samenspreking had ten

gevolge, dat de apostelen te Jeruzalem hem niets oplegden, dat is, hoegenaamd geene aanmerking maakten op zijne prediking, maar er hunne volkomene instemming mede betuigden en hem de rechterhand der gemeenschap gaven, Gal. 2 : 6, 9. Maar met onderling goedvinden kwam men wel tot verdeeling van het arbeidsterrein, in dien zin dat Petrus en de apostelen in Jeruzalem zouden werken onder de Joden, en dat Paulus met zijn Evangelie tot de Heidenen zou gaan, Gal. 2 : 7—9.

Deze verdeeling van het arbeidsveld moet echter goed worden verstaan. Zij kwam niet, gelijk soms beweerd is, voort uit een gewichtig verschil tusschen het Evangelie, dat Paulus, en het Evangelie, dat de apostelen predikten, alsof het eerste meer voor de Heidenen, en het tweede meer voor de Joden geschikt ware geweest. De treffende overeenstemming, die tusschen de apostelen en Paulus na de uiteenzetting van zijn Evangelie aan het licht kwam en door de broederhand der gemeenschap bezegeld werd, stelt het ongerijmde van zulk een tweeërlei Evangelie in het volle licht. Ook is de verdeeling niet strikt als eene nationale bedoeld. Want Paulus, wien de verharding van Israel eene groote droefheid en zijn hart eene voortdurende smart was en die wel wenschte verbannen te zijn van Christus voor zijne broederen naar het vleesch, Rom. 9 : 2, 3, wendde zich op zijne zendingsreizen in den regel eerst tot de Joden en daarna tot de Heidenen, Hand. 13 : 5, 14, 14 : 1, 16 : 13, 17 : 17, 18 : 4, 19, 19 : 8, Rom. 1 : 16, 2 : 9, 1 Cor. 1 : 22 v. 9 : 20 enz. En de apostelen in Jeruzalem hebben hunne werkzaamheden niet tot de Joden beperkt, maar ze langzamerhand ook tot de Heidenen uitgebreid. De verdeeling van het arbeidsveld is dus van tijdelijken aard geweest en werd vooral in geographischen zin bedoeld. Zoolang het Joodsche volk in Jeruzalem nog een middelpunt bezat voor zijn nationale en religieuze leven, hadden de twaalf apostelen voornamelijk aan de bekeering van Israel te arbeiden, Matth. 10 : 6, 19 : 28, Luk. 22 : 30, Hd. 13 : 26. Maar met den val van Jeruzalem trad eene groote verandering in; het volk van Israel verloor alle zelfstandigheid en werd een balling op aarde, het zwaartepunt werd uit de Joodsch-Christelijke gemeenten in die uit de Heidenen verlegd, en de apostelen, ingaande tot den arbeid van Paulus, bouwden op de door hem gelegde grondslagen voort. Petrus bijv. vertoefde niet alleen een tijd lang in Antiochië, maar bezocht op zijne rondreizen verschillende plaatsen, 1 Cor. 9 : 5,

en landde ten slotte in Rome aan, vanwaar hij zijn eersten brief aan de voor een groot deel door Paulus gestichte Klein-Aziatische gemeenten schreef. Johannes verliet Jeruzalem waarschijnlijk eerst na de verwoesting en vestigde zich toen in datzelfde Efeze, waar Paulus zoo langen tijd gearbeid had, om van daar uit aan heel de kerk in Klein-Azië leiding te geven. De brieven van Paulus zijn het hoofdbestanddeel der apostolische litteratuur, en de algemeene zendbrieven komen daarbij, om in de verscheidenheid van vorm de eenheid van het Evangelie te doen uitkomen.

Dat Evangelie is naar de overtuiging van al de apostelen voor heel de wereld bestemd. Jezus had dit zelf duidelijk en beslist uitgesproken, Matth. 24 : 14, 28 : 19, Mark. 16 : 15, en daarmede aan zijne jongeren eene taak opgedragen, die ver buiten de grenzen van Palestina zich uitstreckte. Toch was het inzonderheid Paulus, die dit volstreckte universalisme van het Evangelie het eerst ten volle doorzag en er al de gevolgen uit trok, welke er principiëel in opgesloten lagen. Toen hij op den weg naar Damaskus tot bekeering kwam, bleef hij eerst geruimen tijd in deze stad arbeiden, vertoefde toen een vijftiental dagen in Jeruzalem, om met Petrus kennis te maken, en koos daarna in het derde jaar na zijne bekeering tot terrein van zijn arbeid de gewesten van Syrië en Cilicië, met zijne vaderstad Tarsus tot middelpunt, Hand. 9 : 30, Gal. 1 : 21. Hier stichtte hij in zijne eerste voorbereidende periode reeds verschillende gemeenten, zooals uit Hand. 15 : 23 kan afgeleid worden, maar hier ontving hij ook gedurende enkele jaren die practische opleiding tot het zendingswerk, welke hem later zoo uitnemend te stade zou komen. Hij kwam in zijne vaderstad dagelijks in aanraking met Joden en Heidenen, maakte kennis met al de richtingen en partijschappen, die zich onder hen gevormd hadden, en leerde de wapenen hanteeren, die hij noodig had om hen te bestrijden. Toen Barnabas hem opzocht en er bij hem op aandrang, om mede naar Antiochië te gaan en daar zijn arbeid in het Evangelie voort te zetten, toen was Paulus, menschelijk gesproken, voor het zendingswerk in de wereld der Heidenen gereed.

Van de ure zijner bekeering af stond deze roeping hem ook klaar voor den geest. Zijne bekeering en zijne roeping tot apostel der Heidenen vielen samen. Daartoe behaagde het Gode, zijnen Zoon in hem te openbaren, opdat hij dien door het Evangelie onder de Heidenen zou

verkondigen, Gal. 1 : 16, 2 Cor. 5 : 18, Hand. 9 : 15, 16, 22 : 15, 21, 26 : 16—21. Op zijne zendingsreizen drong hij dan ook steeds verder naar het Westen door; eerst wendde hij zich naar de „barbaren” in het Zuid-Oosten van Klein-Azië; op de tweede zendingsreis stak hij naar Europa over en ving hij zijn arbeid onder de Grieken aan; maar ook hiermede niet tevreden, nam hij zich voor, om nog verder westwaarts te gaan en ook aan de Latijnen het Evangelie te verkondigen. Reeds langen tijd toch brandde hij van begeerte, om Rome te zien, waar al sedert verscheidene jaren eene gemeente bestond en waar hij ook reeds vele kennissen had, Rom. 1 : 13, 15 : 22, 23, Hand. 19 : 21. En hij kwam er ook, maar anders dan hij eerst gedacht en verwacht had, als een gevangene. In zijne eigene gehuurde woning mocht hij echter allen ontvangen, die tot hem kwamen, en hij predikte hun het koninkrijk Gods en leerde hen van den Heere Jezus Christus, met alle vrijmoedigheid en onverhinderd, Hand. 28 : 31.

Met dit merkwaardig getuigenis sluit het boek van de Handelingen der apostelen. Als het Evangelie in Rome vasten voet heeft verkregen, als het doorgedrongen is tot die stad, welke de zetel des keizers, het hart van het wereldrijk en het centrum der beschaving was, dan is Paulus' arbeid ten einde en een allergewichtigst moment in de ontwikkeling van het Godsrijk bereikt. Van Jeruzalem uit heeft Christus zijn triumftocht over Antiochië en Efeze naar Rome voortgezet, om daar, als in het hart der vesting zelve, het Romeinsche wereldrijk te bestrijden en eene nieuwe orde van zaken te stichten. Of Paulus uit deze gevangenschap in Rome nog weder ontslagen is en de gelegenheid ontvangen heeft, om naar den wensch van zijn hart ook Spanje te bezoeken, Rom. 15 : 24, 28, is niet onwaarschijnlijk, ofschoon niet voldoende bewezen. Het is trouwens van ondergeschikte beteekenis, vergeleken bij den voortgang, dien het Evangelie in de toenmalige beschaafde wereld, met name in de groote steden, gemaakt had. Daarop ziende, kon de apostel in hyperbolische taal getuigen, dat het Evangelie bekend is geworden in de geheele wereld en gepredikt is onder alle creaturen, Rom. 10 : 18, Col. 1 : 6, 23, 1 Tim. 3 : 26, verg. ook Rom. 1 : 8, 15 : 19, Hand. 17 : 6, 21 : 20. Later werd er zelfs uit afgeleid, dat het Evangelie metterdaad reeds in de eerste eeuw aan alle volken verkondigd was, en dat de apostelen zelven het zendingswerk in de verschillende landen ter hand hadden genomen. Zoo

zou Philippus naar Phrygië, Thaddaeus naar Syrië en Mesopotamië, Mattheus naar Ethiopië, Thomas naar Indië gegaan zijn enz., om er de banier van het kruis te planten. Wat er in deze berichten betrouwbaar is, valt niet meer uit te maken, maar zij zijn toch insoover belangrijk, als zij het besef der oudste Christelijke kerk vertolken, dat het Evangelie van den aanvang af voor heel de menschheid bestemd was.

Voor de methode der zending worden in het Nieuwe Testament eenige belangrijke wenken gegeven. Bij de uitzending der apostelen, in Matth. 10, en der zeventigen, in Luk. 10 verhaald, moet men in het oog houden, dat zij alleen bedoelde, de vele steden en dorpen in Galilea bekend te maken met het Evangelie van Christus. Jezus had reeds geruimen tijd in dit land gewerkt, maar zijn dag was kort en de arbeid omvangrijk. Zoo gaf Hij dus aan zijne apostelen en later ook nog aan de zeventigen last, om heen te gaan naar de verloren schapen van het huis Israëls en in hun midden zijn werk voort te zetten. Daarmede staat in verband, dat Hij hun niet alleen opdroeg, om het Evangelie van het koninkrijk te verkondigen, maar ook de macht gaf, om kranken te genezen, melaatschen te reinigen en zelfs dooden op te wekken. En wijl zij naar hun eigen volk gingen, waar de gastvrijheid in eere was, en omdat bovendien de arbeider zijn voedsel waardig is, moesten zij zich van alle uitrusting onthouden; zij mochten geen geld, geen reistasch, geen kleederen en sandalen boven die, welke zij droegen, medenemen, maar moesten leven van de gastvrijheid van dat huis, waar zij na zorgvuldig onderzoek hun intrek namen, om dan van daaruit de geheele plaats te bearbeiten. Elke poging, om van de bediening des woords en vooral van de gave der gezondmaking eene geldwinning te maken, wordt hier door Jezus in sterke woorden verboden; zijne dienaren hebben wel recht op onderhoud, maar wat zij ontvingen om niet, moeten zij ook geven om niet. En bij hun arbeid hebben zij vooral ook menschenkennis van noode, zij moeten verstandig zijn als de slangen, maar tegelijk, met vermindering van alle listigheid en bedrog, ook oprecht zijn als de duiven.

Het is de aandacht waard, hoe eng de apostel Paulus in zijn zendingsarbeid bij deze methode aansluit. Natuurlijk is er allerlei onderscheid, daaruit voortvloeiende, dat de apostelen onder hun eigen volk arbeidden en hij zelf uitgezonden werd tot de Heidenen.

Maar evenals de apostelen niet lang in ééne plaats zich ophielden, doch spoedig eene andere stad of dorp gingen bezoeken, zoo trok Paulus snel van de eene plaats naar de andere, en stelde hij de evangelisatie van heel de wereld zich ten doel. Langzamerhand en onder de leiding des Geestes ontwierp hij zich een program, waarnaar hij meer en meer naar het Westen doordrong, vooral in die steden ging arbeiden, waar Joden woonden, en die het middelpunt van eene landstreek vormden, en dan aan zijne medearbeiders en aan de door hem gestichte gemeenten overliet, om het Evangelie te bevestigen en van het centrum naar de omgeving uit te breiden. Evenals Jezus de zeventigen twee aan twee uitzond, Luk. 10 : 1, zoo voorzag de apostel Paulus zich voortdurend van jeugdige medearbeiders, die hem in zijn dienstwerk terzijde stonden of ook na zijn vertrek op den door hem gelegden grondslag voortbouwden (Barnabas, Markus, Lukas, Silas, Timotheus, Titus enz.); leerzaam is het daarbij op te merken, dat Paulus van deze medearbeiders niet altijd de aangenaamste ervaringen opdeed, Hand. 15 : 37—39, en dat hij aan het einde van zijn leven over zijne verlatenheid klagen moest, 2 Tim. 4 : 10—16. Voorts weigerde de apostel in den regel wel, om van de gemeenten, die hij diende, ondersteuning te ontvangen, maar deze weigering sproot uit persoonlijke overwegingen, niet uit een beginsel voort, 1 Cor. 9 : 15—23; integendeel handhaafde hij met beroep op Jezus' woord voor de dienaren des Evangelies het recht, om van het Evangelie te leven, liet hij de andere apostelen in de gebruikmaking van dit recht volkomen vrij, en nam hij zelf soms eenige ondersteuning van de gemeente te Philippi aan, Hand. 18 : 3, 20 : 33, 34, 1 Cor. 4 : 12, 9 : 4—16, 2 Cor. 11 : 9, 12 : 13, Phil. 4 : 10, 15, 16, 1 Thess. 2 : 9, 2 Thess. 3 : 8, 1 Tim. 5 : 8.

De beide vereischten, welke Christus aan zijne apostelen stelde, om n.l. verstandig als de slangen en oprecht als de duiven te wezen, zijn in Paulus op zeldzaam harmonische wijze vereenigd. De inhoud van zijne prediking is altijd dezelfde: Christus en die gekruisigd, want een ander Evangelie is er niet, Rom. 1 : 16, 1 Cor. 1 : 23, 12 : 3, Gal. 1 : 7, 6 : 14, 2 Tim. 1 : 15 enz., en de onderstelling daarvan is, dat de gansche wereld onder Gods oordeel ligt, Rom. 1 : 18—3 : 19. Maar desniettemin zoekt hij voor de prediking van dat Evangelie een aanknooppingspunt in de gesteldheid zijner hoorders, in de natuurlijke Gods-

kennis, Rom. 1 : 19, 20, en het geweten, Rom. 2 : 14, 15, in Gods algemeene zegeningen, Hand. 14 : 17, en in de overdreven godsdienstigheid, Hand. 17 : 12; hij spreekt anders tot de Joden dan tot de Heidenen, bijv. tot Felix, Festus en Agrippa, Hand. 24—26, beroept zich op het Oude Testament, Hand. 13 : 16 v., 18 : 28, en haalt soms ook profane schrijvers aan, Hand. 17 : 28, 1 Cor. 15 : 33, Tit. 1 : 12; hij wordt den Joden als een Jood; dengenen, die onder de wet zijn, als onder de wet zijnde, dengenen, die zonder de wet zijn, als zonder de wet zijnde, den zwakken als een zwakke, en maakt zich allen dienstbaar, opdat hij er zooveel mogelijk, opdat hij de meesten winnen mocht, 1 Cor. 9 : 19—23. Deze aanpassing aan zijne hoorders kwam niet uit gebrek aan zelfstandigheid en laakbare zwakheid voort, maar was vrucht van zijne buitengewone toewijding, van zijne zelfverloochenende liefde, van zijne practische wijsheid. Paulus is het type van den zendeling; de liefde van Christus dringt hem, de nood is hem opgelegd, wee hem, als hij het Evangelie niet verkondigt, 1 Cor. 9 : 16, 2 Cor. 5 : 14. Langs verschillende wegen streeft hij altijd naar hetzelfde doel, n. l. om alle overleggingen terneder te werpen en alle gedachten gevangen te leiden tot de gehoorzaamheid van Christus, 2 Cor. 10 : 5.

Deze zendingsarbeid in de apostolische eeuw werd rijk door den Heere gezegend. Naar eene bij gebrek aan gegevens niet al te betrouwbare raming wordt het getal Christenen aan het einde der eeuw op tweehonderd duizend geschat. Hoe gaarne zouden wij iets meer willen weten van de wijze, waarop velen hunner uit Jodendom of Heidendom tot het geloof in Christus werden geleid! Zonder twijfel, alle bekeering is Gods werk. Of Paulus plant en Apollos natmaakt, Hij is het, die den wasdom geeft. Niemand kan zeggen, Jezus de Heere te zijn, dan door den Heiligen Geest. Toen Paulus en Barnabas van hunne eerste zendingsreis terugkeerden en verslag uitbrachten van hunne ervaringen, verhaalden zij aan de gemeente te Antiochië niet wat *zij* gedaan hadden, maar wat groote dingen *God* met hen gedaan had en dat Hij den Heidenen de deur des geloofs geopend had, Hand. 14 : 27. Dat neemt echter niet weg, dat de Heere de zijnen vergadert langs verschillende wegen en door onderscheidene middelen. De leidingen Gods met een Abraham zijn andere dan die met Izaäk; Manasse wordt op andere wijze toegebracht dan Hizkia; Amos ontving zijne roeping tot profeet op andere wijze dan Jesaja of Jeremia. In

het Nieuwe Testament is er evenzoo veelvuldig verschil. Men denke slechts aan de scharen, die tot Johannes kwamen en zich van hem lieten doopen, belijdende hunne zonden, Mt. 3 : 6, en aan de drie duizend zielen, die op het Pinksterfeest werden toegebracht, Hand. 2 : 37 v., aan Nathanael, Levi, Zacheus, de Samaritaansche vrouw, den moordenaar aan het kruis, aan den Moorman, Cornelius, Lydia, den stokbewaarder te Philippi, aan Paulus en Timotheus. De waarachtige bekeering moge in het wezen der zaak steeds dezelfde zijn en in eene „zinsverandering” bestaan, er is toch groote verscheidenheid in de omstandigheden, waaronder, in den tijd en de wijze, waarop zij bij onderscheidene personen plaats grijpt. Nu eens is een uitvoerig Schriftbewijs, Hand. 8 : 35, 17 : 3, 18 : 38, dan weer eene aangrijpende rede, Hand. 2 : 14—16, of eene korte, eenvoudige prediking van het geloof in Christus, Hand. 16 : 31, het middel, waarvan God zich bedient, om het geloof in het hart te werken. En niet zelden werden door wonderen, die de opmerkzaamheid trokken en diepen indruk maakten, de gemoederen voor de ontvangst van het zaad des Evangelies voorbereid, Hand. 5 : 11 v. 8 : 6, 9 : 35, 42, 13 : 12, 14 : 11, 19 : 17, 18 enz.

Voorts waren ook de deugden der Christenen menigmaal voor Heidenen eene aanleiding, om in hun geloof belang te gaan stellen en naar hunne belijdenis onderzoek te doen. Als de ongelooften het heilig leven aanschouwden, dat de Christenen leidden, hoorden van de liefde, die zij onder elkander beoefenden, en van de barmhartigheid, welke zij bewezen aan de ellendigen; als zij getuigen waren van de lijdzaamheid, de trouw, de volharding, die de geloovigen betoonden tot op den brandstapel toe, als zij de moedige geloofsgetuigenissen vernamen, die van hun lippen vloeiden, en kennis maakten met de krachtige geloofsverdedigingen, die door de meer ontwikkelde Christenen geschreven werden en de dwaasheden van het Heidendom in het licht stelden, dan ging er van dat alles eene werking uit, welke de uitbreiding der gemeente ten zeerste bevorderde. Door opzettelijken zendingsarbeid mogen de gemeenten in den eersten tijd meestal gesticht zijn, door den stillen, geestelijken invloed, die van de belijdenis en het leven der geloovigen uitging, zijn ze versterkt en uitgebreid. Van geweld of dwang, van list of omkooprij was daarbij nimmer sprake; het Christendom kent geen „heiligen oorlog” en geen vleeschelijke wapenen, het triumfeert alleen door het kruis, 2 Cor. 10 : 3—5, Col. 2 : 15.

Deze uitbreiding had niet alleen in de lagere standen, maar ook wel in de meer gegoede en hoogere standen plaats. Paulus zegt, dat de leden der Corinthische gemeente niet vele wijzen, niet vele machtigen, niet vele edelen waren, 1 Cor. 1 : 26, maar zulken werden er dan toch ook in aangetroffen. Op dezelfde wijze was het ook elders gesteld; slaven, handwerkslieden, menschen uit de mindere standen mochten een groot bestanddeel in de gemeente vormen, het Nieuwe Testament zelf maakt er melding van, dat op het eiland Cyprus de proconsul Sergius Paulus, Hand. 13 : 7 v., in Thessalonica vele aanzienlijke vrouwen, Hand. 17 : 4, in Athene Dionysius de Areopagiet, Hand. 17 : 34, in Corinthe de rentmeester der stad, Rom. 16 : 23, en in Rome bedienden uit het huis des keizers en bij voorname familiën, Rom. 16 : 10, 11, Phil. 4 : 22, voor het Christendom gewonnen werden. Later nam dit getal gaandeweg toe; geleerden en wijsgeeren, militairen en ambtenaren van hoogen rang, rijken en aanzienlijken voegden zich tot de arme gemeente van Christus. Er werd daarin een bewijs geleverd voor de catholiciteit van het Christendom; het was van den beginne af voor alle standen en rangen der maatschappij bestemd.

Het laatste punt, waarbij wij nog even dienen stil te staan, betreft de organisatie der pas gestichte gemeente. Paulus bleef gewoonlijk slechts korten tijd op eene bepaalde plaats; als hij enkele malen in eene synagoge of in eene andere zaal, Hand. 19 : 9, 20 : 8, in het open veld, Hand. 16 : 13, of in private woningen, Hand. 20 : 20, het Evangelie verkondigd had, trok hij verder en zette elders zijn arbeid voort. Maar hij noch de andere apostelen lieten de pas gestichte gemeenten terstond aan eigen lot over. De twaalven bleven jaren aaneen in Jeruzalem, organiseerden de gemeente, leidden hare samenkomsten, Hand. 2 : 42, bezochten de geloovigen aan huis, Hand. 2 : 46, 5 : 42, en stelden de ambten van ouderling en diaken in, Hand. 6 : 3, 11 : 30. Zoodra er elders gemeenten waren gesticht, gingen de apostelen er heen, om ze te bevestigen in het geloof, Hand. 8 : 14, 11 : 22, 27. En Paulus liet bij zijn vertrek steeds eenigen van zijne medearbeiders achter, om de pas gewonnenen verder in de waarheid te onderwijzen en daarna door den doop in de gemeente in te lijven, 1 Cor. 2 : 14—17. Soms, als het noodig was, bleef hij ook wel langeren tijd in eene bepaalde gemeente arbeiden, bijv. in Tarsus, Hand. 9 : 30, Antiochië, Hand. 11 : 26,

Corinthe, Hand. 18 : 11, Efeze, Hand. 19 : 8, 10; en op zijne volgende reizen bracht hij menigmaal een bezoek aan de vroeger gestichte gemeenten, om ze te versterken en te vermanen tot volharding in het geloof, Hand. 14 : 23, 18 : 23. Ook daarmede echter was zijne werkzaamheid ten behoeve dier gemeenten nog niet afge-loopen; hij bleef hare zorg op zijn hart dragen, 2 Cor. 11 : 28, schreef haar brieven, waarin hij haar beurtelings onderwees en vermaande, hanteerde nu eens den staf der vertroosting en dan weer de roede der kastijding, leefde als een vader met zijne kinderen in al hare omstandigheden en toestanden mede, en werkte aan hare bevestiging en opbouw, door ouderlingen aan te stellen, Hand. 14 : 23, of de behartiging van hare belangen aan een evangelist als Timotheus of Titus toe te vertrouwen. In dit alles bewees de apostel Paulus zich een man, die met buitengewone denk- en wilskracht een machtig organiseerend talent verbond.

Diezelfde eigenschappen komen ook aan het licht in het oplossen van de vele vraagstukken, welke zich bij de stichting der gemeenten onder Joden en Heidenen vanzelf moesten voordoen. Er zou hier zeer veel over te zeggen zijn, maar wij moeten ons tot enkele korte opmerkingen beperken. Paulus denkt er niet aan, om de geestelijke voorrechten van Israël te ontkennen of te verzwakken, Rom. 3 : 2, 9 : 4, 11 : 24 enz., maar de eenheid in Christus heft toch alle tegenstellingen op, want Christus heeft beiden, Jood en Heiden, in zichzelf tot éénen nieuwen mensch geschapen, vrede makende, en beiden met God in één lichaam verzoend door het kruis, Ef. 2 : 14—16, zoodat er nu in Christus geen Jood is en geen Griek, geen barbaar of Scyth, dienstknecht of vrije, maar alleen een nieuw schepsel, 2 Cor. 5 : 17, Gal. 6 : 15, Col. 3 : 11. Deze geestelijke eenheid en vrijheid kon er echter licht toe verleiden, om ook in het natuurlijke leven eene radikale hervorming van alle verhoudingen te eischen, om bijv. aan te dringen op afschaffing van het huwelijk, van de dienstbaarheid, van de overheid enz. Maar daartegenover handhaaft Paulus en heel het Nieuwe Testament zoo sterk mogelijk al de natuurlijke ordeningen, die bij de schepping of door de voorzienigheid Gods zijn ingesteld; de genade vernietigt niet, maar herstelt en vernieuwt de natuur.

Zoo blijft dan het huwelijk in eere, 1 Cor. 7 : 2, Hebr. 13 : 4, de man het hoofd der vrouw, Ef. 5 : 23, 24, het kind aan de ouders gehoorzaam, Ef. 6 : 1, het beroep gehandhaafd, 1 Cor. 7 : 24, de overheid

dienaresse Gods, Rom. 13 : 1 v. Tit. 3 : 1, 1 Petr. 2 : 13; zelfs de slavernij blijft in stand, 1 Cor. 7 : 21, Philem. 14 enz. Maar al die natuurlijke verhoudingen worden wel doortrokken van een nieuwen geest: man en vrouw moeten elkander goedwilligheid bewijzen en elkander liefhebben in den Heere, 1 Cor. 7 : 3, Ef. 5 : 25, 1 Petr. 3 : 7; ouders moeten hunne kinderen niet tergen en tot toorn verwekken, maar opvoeden in de leering en vermaning des Heeren, Ef. 6 : 4, Col. 3 : 21; heeren moeten hun dienstknechten recht en gelijk doen, wetende, dat zij zelve dienstknechten van Christus en de dienstknechten vrijgelatenen in Christus zijn, 1 Cor. 7 : 22, Col. 4 : 1; arbeid is niet als eene schande, maar als eene goddelijke roeping te beschouwen, Ef. 4 : 28, 1 Thess. 4 : 11, 2 Thess. 3 : 12; en de overheid heeft er zorg voor te dragen, dat de geloovigen een stil en gerust leven kunnen leiden in alle godzaligheid en eerbaarheid, 1 Tim. 2 : 2. Zoo wordt eenerzijds de vrijheid van den Christen gehandhaafd, ten opzichte van besnijdenis, Gal. 5 : 1, 2, spijs en drank, Rom. 14 : 2, Col. 2 : 16, 1 Tim. 4 : 3 v., feestdagen, Rom. 14 : 5, Gal. 4 : 10, offermaaltijden, Rom. 14, 1 Cor. 8, 10 : 23 v., den omgang met anderen, die buiten zijn, 1 Cor. 5 : 10, zelfs van de geloovige vrouw ten opzichte van den ongeloovigen man, die haar verlaat, 1 Cor. 7 : 15; maar anderzijds wordt even sterk gewaarschuwd tegen het gebruiken der vrijheid tot eene oorzaak voor het vleesch, Gal. 5 : 13; de sterke verdrage den zwakke, spare zijne conscientie en late het eten van offervleesch na, als het zijn broeder ergert, om wien Christus gestorven is, Rom. 15 : 1, 1 Cor. 8 : 9—13; aan alle armen en zieken, aan alle ellendigen en nooddruftigen worde barmhartigheid bewezen, Matth. 25 : 34 v., 2 Cor. 9 : 6 v. Hebr. 13 : 2, 3 enz., en de liefde binde allen samen, Rom. 13 : 8, Gal. 5 : 13.

Kennelijk wordt alles door het streven beheerscht, om het nieuwe leven, dat de geloovigen deelachtig zijn geworden, in de bedding der zedelijke ordinantiën te leiden; de glossolalie is van minder waarde dan de profetie, 1 Cor. 14 : 1 v., en de liefde staat ver boven het wondergeloof, 1 Cor. 13; de geestelijke gaven dienen tot stichting der gemeente, 1 Cor. 14 : 12, en alle dingen moeten betamelijk en met orde geschieden, 1 Cor. 14 : 26, 40. Want God is geen God van verwarring, maar van vrede in alle gemeenten der heiligen, 1 Cor. 14 : 33, en de geloovigen zijn leden van één lichaam, die al hunne gaven ten nutte van elkander hebben aan te leggen, Rom.

12 : 4 v., 1 Cor. 12 : 12 v. Ook de gemeenten staan niet los naast elkaar, maar worden saamgebonden door één Geest, één Heer, één geloof, één doop, één God en Vader van allen, die daar is boven allen en door allen en in allen, Ef. 4 : 4—6; ze zijn alle plaatselijke openbaringen van de ééne, heilige, algemeene kerk, waarvan Christus het Hoofd is, Ef. 1 : 22, 23, 2 : 20, 5 : 25—27 enz.

Beperktheid van ruimte laat niet toe, uit dit overzicht van de zending in de H. Schrift al de beginselen af te leiden, welke voor den missioneerenden arbeid van Christus' gemeente gelden moeten, en nog veel minder, om ze uit te werken en op het heden toe te passen. In hetgeen de Schrift van de zending verhaalt, is er natuurlijk veel, dat een tijdelijk en voorbijgaand karakter draagt. Het uitgaan van Jezus' discipelen in het Joodsche land, twee aan twee en zonder eenige uitrusting, het korte verblijf van Paulus in vele plaatsen, om haastig verder te reizen, het compromis, dat in Hand. 15 voor den overgang van de geloovigen uit de Heidenen tot de gemeente gesloten werd enz., het is alles zeker niet als een bindend voorschrift bedoeld. De H. Schrift is ons in geen enkel vak van theologische wetenschap, en dus ook niet in de leer der zending gegeven, opdat wij haar woordelijk naspreken, maar opdat wij haar denkend verwerken en in het leven toepassen zouden. Maar indien wij dit in het oog houden, biedt zij ons een rijkdom van gedachten aan en doet zij ook voor den arbeid der zending beginselen aan de hand, die voor studie en practijk tot een vasten leidraad kunnen strekken. Men herinnere zich uit het boven gegeven overzicht, wat zij zegt over auteur en orgaan der zending, over haar beginsel, wezen en doel, over de vereischten der predikers en den inhoud en de wijze der prediking van het Evangelie, over de stichting en organisatie der gemeenten en zoo veel meer, om terstond te beseffen, dat zij over het gansche werk der zending, van haar allereersten aanvang af tot hare voleinding toe, een helder licht laat schijnen. Want dat gansche werk der zending is toch niet anders dan het werk van Christus zelven, die vernederd werd maar ook verhoogd is aan de rechterhand Gods, opdat Hij zijne volheid in de gemeente zou doen wonen en haar eens zonder vlek of rimpel aan den Vader voorstellen zou. Dat is de kracht der zending en, niettegenstaande alle teleurstellingen, de waarborg van hare zegepraal.
